СТАНОВИЩЕ

на Асоциацията на професионалните фотографи

Относно: Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Устройствения правилник на Министерството на културата, приет с Постановление № 266 на Министерския съвет от 2017 г.

Обществена консултация № 12781, публикувана на 6 октомври 2026 г. на Портала за обществени консултации, със срок за предоставяне на становища до 5 ноември 2026 г.

До Министерството на културата

Асоциацията на професионалните фотографи (АПФ), като организация, представляваща професионалните фотографи и защитаваща техните творчески и икономически интереси, представя настоящото становище във връзка с предвиденото преструктуриране на дирекция „Авторско право и сродните му права“ в Министерство на културата.

АПФ подкрепя общата позиция на организациите от творческия сектор, в която участва, относно необходимостта от запазване на самостоятелна структура, отговорна за авторското право и сродните му права. С настоящото становище Асоциацията поставя акцент върху значението на равнопоставената закрила на всички творчески сектори и специфичните потребности на фотографската индустрия.

I. Законов обхват на авторскоправната закрила и равнопоставеност на творческите сектори

Законът за авторското право и сродните му права (ЗАПСП) определя широк кръг от произведения, които подлежат на авторскоправна закрила.

Съгласно чл. 3, ал. 1 от ЗАПСП обект на авторското право е всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма. Законът изброява следните категории:

1. литературни произведения, включително произведения на научната и техническата литература, на публицистиката и компютърни програми;
2. музикални произведения;
3. сценични произведения – драматични, музикално-драматични, пантомимични, хореографски и други;
4. филми и други аудио-визуални произведения;
5. произведения на изобразителното изкуство, включително произведения на приложното изкуство, дизайна и народните художествени занаяти;
6. реализирани произведения на архитектурата;
7. фотографски произведения и произведения, създадени по начин, аналогичен на фотографския;
8. проекти, карти, схеми, планове и други, отнасящи се до архитектурата, териториалното устройство, географията, топографията, музейното дело и която и да е област на науката и техниката;
9. графично оформление на печатно издание;
10. кадастрални карти и държавни топографски карти.

Член 3, ал. 2 включва още:

1. преводи и преработки на съществуващи произведения и фолклорни творби, включително на произведения с изтекъл срок на времетраене на авторското право;
2. аранжименти на музикални произведения и на фолклорни творби;
3. периодични издания, енциклопедии, сборници, антологии, библиографии, бази данни и други подобни, които включват две или повече произведения или материали.

Изброяването показва многообразието на творческите дейности, защитени от закона. Фотографските произведения са изрично посочени в чл. 3, ал. 1, т. 7 от ЗАПСП като самостоятелна категория обекти на авторското право. Макар фотографията да принадлежи към широкото поле на визуалните изкуства, тя има своя специфика, различни форми на създаване,

разпространение и използване, както и специфични проблеми, свързани със защитата на авторските права.

В практиката фотографите се сблъскват с масово използване на изображения без разрешение и без посочване на автора, премахване или загуба на информацията за авторство и правата върху произведенията, затруднена проследимост на използването им в цифрова среда, както и с нови предизвикателства, свързани с използването на фотографски изображения за обучение на системи с изкуствен интелект.

Обстоятелството, че фотографията е част от визуалните изкуства, не означава, че нейните специфични потребности могат да бъдат автоматично обхванати от политиките за филмовото и аудиовизуалното изкуство. Напротив, проблемите на фотографската общност не са достатъчно добре познати и не получават институционална подкрепа. Това показва необходимостта от засилване на експертния капацитет и от целенасочен подход към отделните творчески сектори, а не от сливане на функциите в структура с различен отраслов фокус.

Според АПФ всички категории произведения трябва да получават равнопоставена и ефективна закрила. Административната структура, отговорна за авторското право, следва да осигурява необходимата експертиза и внимание към всички творчески сектори и е от изключителна важност да се занимава целенасочено и детайлно само с интелектуална собственост.

II. Риск от изместване на институционалния фокус от авторското право към филмовото и аудиовизуалното изкуство

АПФ изразява загриженост, че предвиденото преструктуриране може да доведе до постепенно изместване на институционалния фокус от авторското право към политиките за развитие и насърчаване на филмовото и аудиовизуалното производство.

Различните творчески индустрии имат специфични потребности и проблеми, изискващи специализирана експертиза и административна подкрепа. Дори в настоящия си вид дирекция „Авторско право и сродните му права“ не разполага с достатъчен капацитет да обхване в пълна степен всички потребности на творческите сектори. Фотографската творческа индустрия и до момента е слабо застъпена.

Обединяването на функциите по авторско право с тези по филмово и аудиовизуално изкуство, при едновременно разширяване на задачите и намаляване на числеността на персонала, създава риск дейността по интелектуална собственост постепенно да загуби своята самостоятелност, видимост и приоритетност за сметка на нарастващия обем работа в областта на филмовото производство.

Допълнително притеснение поражда фактът, че конкурсът на Министерството на културата за длъжността „главен експерт“ в дирекция „Авторско право и сродните му права“, обявен през април 2026 г., приключва без класиране поради липса на подадени кандидатури.

Липсата на кандидати за конкретна длъжност не е основание за намаляване на значението на съответната дейност. Напротив, тя показва необходимостта от целенасочени мерки за привличане и задържане на експерти. При предвиденото разширяване на функциите на новата структура Министерството следва да гарантира, че дейностите по авторско право ще бъдат обезпечени с достатъчно квалифицирани служители с познания и практически опит в областта на интелектуалната собственост.

Дирекция „Авторско право и сродните му права“ има не само експертни, законодателни и координационни функции, но и осъществява контрол по спазването на Закона за авторското право и сродните му права, като организира административнонаказателните производства във връзка с установени нарушения. Тази дейност е съществена част от механизма за реална защита на авторите и правоносителите.

Публично достъпната информация за контролната дейност на Министерството не позволява да се установи в каква степен проверките и административнонаказателните производства обхващат отделните категории авторски произведения, включително фотографските. Липсата на такава секторна информация затруднява оценката на ефективността на защитата и на реалните потребности на различните групи правоносители.

Този риск е особено сериозен предвид новите предизвикателства пред авторското право – дигитализацията и изкуствения интелект. Във фотографския сектор това са масовото използване на изображения в интернет, премахването на информацията за авторство, проследимостта на произведенията и използването на защитено съдържание за обучение на системи с изкуствен интелект, обезщетяването на авторите при свободно ползване (частното копиране) и други. АПФ счита, че тези процеси налагат засилване на експертния капацитет в областта на авторското право, а не неговото организационно ограничаване.

III. Необходимост от оценка на въздействието и гаранции за ефективното изпълнение на функциите

При предвиденото преструктуриране е необходимо да бъдат отчетени реалният обем на дейностите, потребностите на творческите сектори и необходимият административен ресурс.

В тази връзка АПФ счита, че Министерството на културата следва да предостави яснота по следните въпроси:

1. Запознато ли е Министерството със специфичните проблеми и потребности на различните творчески сектори, свързани с упражняването и защитата на авторското право, включително с проблемите на фотографската индустрия? Как тези особености са отчетени при разработването на проекта?
2. Извършена ли е оценка на обема и натовареността на дейностите на досегашната дирекция и на необходимия кадрови ресурс? Как е обосновано намаляването на числеността на персонала при едновременно разширяване на функциите?
3. Как ще бъде гарантирана необходимата експертиза в областта на интелектуалната собственост и авторското право? Притежават ли служителите, които ще изпълняват тези функции, съответната квалификация и практически опит?
4. Как ще бъде гарантирано, че обединяването на функциите няма да доведе до ограничаване на дейностите по авторско право и до пренебрегване на потребностите на останалите творчески сектори за сметка на филмовото и аудиовизуалното производство?
5. Извършена ли е оценка на отражението на предлаганата структурна промяна върху международното сътрудничество на България в областта на авторското право, включително взаимодействието със Световната организация за интелектуална собственост (СОИС)?
6. Как дирекция „Авторско право и сродните му права“ осъществява взаимодействие с научни организации, висши училища и изследователски институти по въпроси, свързани с развитието и прилагането на авторскоправното законодателство? Как ще бъде гарантирано продължаването и развитието на това сътрудничество при предвиденото преструктуриране, включително по теми като цифровизацията и изкуствения интелект?

IV. Позиция и предложения на Асоциацията на професионалните фотографи

Въз основа на изложеното Асоциацията на професионалните фотографи заявява своята позиция, че дирекция „Авторско право и сродните му права“ трябва да остане самостоятелна административна структура в Министерството на културата. Спецификата и обхватът на нейната дейност изискват отделно звено със специализирана експертиза и ясна отговорност за провеждането на държавната политика в областта на авторското право и сродните му права.

В тази връзка АПФ предлага:

Да бъде запазена самостоятелната структура на дирекция „Авторско право и сродните му права“, с достатъчен кадрови и експертен капацитет и служители с необходимата квалификация и практически опит в областта на интелектуалната собственост.

Да бъде създаден механизъм за постоянен диалог с организациите на авторите и носителите на сродни права, който да гарантира познаване и отчитане на проблемите и потребностите на различните творчески сектори.

Да бъдат отчетени новите предизвикателства пред авторското право, включително цифровото използване на произведения, защитата на фотографските изображения и използването им за обучение на системи с изкуствен интелект.

Заключение

АПФ счита, че предвиденото преструктуриране следва да бъде преразгледано, така че да не се допуска отслабване на институционалната защита на авторското право и сродните му права.

Запазването на самостоятелна дирекция „Авторско право и сродните му права“ е необходимо условие за ефективна държавна политика, която отчита интересите и потребностите на всички творчески сектори.

С уважение,
Д-р Лилия Йотова,
Председател на
Асоциацията на професионалните фотографи